

Izšla vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.
Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravljalni prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXIV. Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1979. CHICAGO, ILL. TOREK, 12. MAJA (MAY 12), 1942 Subscription \$6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 93 Acceptance for mailing at special rate postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Hitler začel ofenzivo na Krimu

Sovjetsko poročilo omenja srdite bitke. Rusi pognali Nemce v beg na fronti pri Kalininu in zasedli strateške pozicije. Ostanke razbite japonske armade beže pred Kitajci. Nemška bojna letala se pojavila nad severno Irsko, kjer se nahajajo ameriške čete

Moskva, 12. maja.—Hitlerjeve ofenzive so začele ofenzivo na položaj Kerču na Krimu, se glasi danes objavljen uradni komunicirani. Med tem polotokom in bogatim oljnim poljem v kavkazskih pokrajinah je le štiri milje široka vodna ožina.

Komunike ne omenja napredka nemške ofenzive, temveč pravi, da so divjale srdite bitke in da so Nemci naleteli na hud odpor ruskega vojaštva. To je prvo uradno priznanje, da so nemške armade v ofenzivi, odkar je maršal Timošenko, vrhovni poveljnik sovjetske oborožene sile na jugu, pognal Nemce iz Rostova, strateškega mesta ob Azovskem morju, in ga zasedel.

Ruski krogi niso povedali, ali so nemški napadi na Krimu pričetek velike nacistične ofenzive ali samo krajevna akcija. Sovjetske čete so reokupirale polotok Kerč v decembru preteklega leta po napadih na nemške pozicije s kopnega in morja.

Moskva, 11. maja.—Sovjetske čete so pognale Nemce v beg na fronti pri Kalininu in zasedle strateške pozicije, se glasi uradno poročilo. V luti bitki na fronti zapadno od Moskve so Rusi zdrobili nemški regiment in 150 vojakov je bilo ubitih in ranjenih.

Prej objavljeno poročilo pravi, da so Rusi sestrelili 25 nemških bombardnikov, sami pa so izgubili 18 letal.

Ljube bitke se nadaljujejo na frontah severozapadno od Moskve. Ruska pehota je s pomočjo bojnih letal izvršila več uspešnih napadov na pozicije sovražnika in jih zasedla.

Uradna poročila omenjajo neustavne bitke v več sektorjih dolge fronte. V smolenskem sektorju so aktivni ruski guerilci, ki napadajo Nemce iz ozadja.

Aleksander Gorgeljad, podkomisar industrije tankov, je naznanil povečanje produkcije tankov. Produkcija tankov se je potrojila v zadnjih mesecih, kar je garancija, da bo Stalinova odredba, da mora biti Nemčija poražena v tem letu, izvedena.

Čungking, Kitajska, 11. maja.—Ostanke razbite japonske armade, ki je invadirala kitajsko provinco Junnan iz Burme, beže nazaj pred kitajskimi četami. Večji del te armade je bil zdrobljen v bitki s Kitajci pri Čefungu.

Bežeče Japonce ogražata druga kitajska armada, ki prodira na severovzhodno od Mandalaia, strateškega burmskega mesta. Poročilo, ki pa še ni potrjeno, pravi, da so Kitajci reokupirali Mandalaia in Maymyo, mesto, ki leži 30 milj vzhodno od Mandalaia.

Angleški letalci bombardirajo zapadno Burmo iz zraka. Bombe so porušile japonske militaristične objekte tamkaj in zanelile požare. V napadu na letališče, kjer se nahajajo osemnajst japonskih bombardnikov, so Angleži razbili tri bombardnike in štiri poškodovali.

Melbourne, Avstralija, 11. maja.—Japonska bojna mornarica je dobila strahovit udarec v pomorski in letalski bitki na Koralskem morju. Danes objavljen komunicirani omenja, da sta bili naleteni dve japonski bojni ladji poškodovani, ko so jih zavezniški letalci napadli z bombami v bližini Louisiadskih otokov.

Velika pomorska bitka se je vršila 150 milj severno od obrežja severne Avstralije. Enotami zavezniške bojne mornarice je pomagalo petsto bojnih letal, ki so vrgla na stotine bomb na japonske bojne ladje, ki so se skušale izogniti uničenju.

Tokio, 11. maja.—Vrhovno poveljstvo je naznanilo okupacijo Lorengauja, glavnega mesta otoka Mangus, ki leži 350 milj severno od Nove Gvineje. Naznanilo dostavlja, da je bila okupacija izvršena brez prelivanja krvi. Avstralske čete, ki so se nahajale tamkaj, so se podale brez odpora.

London, 11. maja.—Angleži so izvršili masne napade iz zraka na nacistične baze in vojaške naprave na severnem francoskem obrežju, v katerih so vrgli na tisoče bomb.

Letalski minister je podal sliko o ogromni škodi, ki so jo povzročile bombe, katere so angleški letalci metali na Kiel, Kolín, Stuttgart in druga nemška industrijska središča in oporišča. Bombe so razdejale ladjedelnico v Kielu, tovarne motorjev v Kolínu in jeklarske tovarne v Porirju.

Nemška bojna letala so se večkrat pojavila nad severno Irsko, kjer se nahajajo ameriške čete, toda vrgla niso nobene bombe. Protiletalske topniške baterije so šle v akcijo in pregnale nemška letala.

Valetta, Malta, 11. maja.—Uradni komunicirani pravi, da je bilo 41 ovislih bojnih letal sestreljenih in poškodovanih, ko so metala bombe na to britsko otoško trdnjavo na Sredozemskem morju.

Kairo, Egipt, 11. maja.—Britsko poveljstvo poroča, da so sovražna letala bombardirala Aleksandrijo, egiptsko luko, in da so bombe ubile 22 civilistov, ranile pa 40. Bombe so padale tudi na militaristične objekte, a niso povzročile velike škode.

Konference glede organiziranja farmarjev

Washington, D. C., 11. maja.—V glavnem stanu rudarske unije UMWA se vrše konference glede organiziranja mlekarških farmarjev v uniji United Dairy Farmers, podružnici rudarske grupe. Konference vodi O. E. Gassaway, predsednik 50. rudarskega distrikta UMWA, iz Indiane, in Harry Carnal, Utica, N. Y., predsednik distrikta unije United Dairy Farmers. Urad rudarske unije je nedavno naznanil, da je že 35.000 mlekarških farmarjev stopilo v unijo in da je organizatorična kampanja uspešna.

Hrvaški ban hvali junaštvo četnikov

Chicago, 11. maja.—Dr. Ivan Šubašić, bivši ban Hrvaške, je v svojem govoru na jugoslovanskem shodu v dvorani Pilsen pohvalil junaško borbo četnikov in izjavil, da se bo nadaljevala, dokler ne bodo strte Hitlerjeve legije. On je pozval Srbe, Hrvate in Slovence v Ameriki, naj podpirajo zavezniške vojne napore, ker bo zmaga zaveznikov rezultirala v vzpostavitvi Jugoslavije. Shod je sklical Hrvaško-ameriška narodna zveza, katere predsednik je Joseph Bazarick.

Novi jugoslovanski poslanik v Kanadi

Predsednik kanadske vlade sprejel dr. Cankarja

Ottawa, 8. maja (brzjavno JIC).—Novi jugoslovanski poslanik v Kanadi minister dr. Izidor Cankar je danes nastopil svojo dolžnost.

Na železniški postaji je pričakal dr. Izidorja Cankarja, novega jugoslovanskega poslanika v Kanadi, kanadski predsednik Mackenzie King in njegov pomočnik Robertson, zastopnik generalnega guvernerja.

Predsednik Mackenzie King je izrazil svoje zadovoljstvo, da je Jugoslavija dobila svoje predstavništvo v Kanadi in svoje obudovanje do njenega herojskega odpora. Ob prihodu jugoslovanskega poslanika je kanadski tisk posvetil Jugoslaviji mnogo toplih člankov.

Sporazum med unijo in korporacijo glede volitev

Pittsburgh, Pa., 11. maja.—Predstavniki jeklarske unije, včlanjene v Kongresu industrijskih organizacij, in korporacije United States Steel so se sporazumeli glede razpisa volitev, pri katerih naj bi delavci odločili glede reprezentacije pri kolektivnih pogajanjih. V tovarnah te korporacije je upošanih 175.000 delavcev. Konference, na kateri je bil dosežen sporazum, se je udeležil tudi John F. Lebus, pokrajinski direktor federalnega delavskega odbora. On je potem dejal, da se bodo volitve v tovarnah korporacije pričele 12. maja in se nadaljevale do junija. Te bodo največje od vseh, kar se jih je že vršilo pod nadzorstvom delavskega odbora. Korporacija ima čez 50 tovarn v trinajstih državah.

Nelson priporoča kupovanje premoga

Washington, D. C., 11. maja.—Donald M. Nelson, načelnik federalnega produkcijskega odbora, je pozval posameznike in industrijske firme, naj zdaj napolnijo svoja skladišča s premogom. Poziv vsebuje odprto pismo, v katerem Nelson omenja nastale prometne potožke, ki se lahko povečajo v bližnji bodočnosti.

OGROMNE NEMŠKE IZGUBE NA RUSKIH FRONTAH

Churchill pravi, da so večje od onih v prvi svetovni vojni

AMERIKA BO STRLA JAPONSKO

London, 11. maja.—Premier Winston Churchill je v svojem govoru, ki je bil po radiu razširjen po vsem svetu, dejal, da nemške izgube na ruskih frontah v tej vojni so večje od onih, katere je Nemčija utrpela na vseh frontah v prvi svetovni vojni.

Nemški obrambni minister je 1. 1935 objavil končne številke o izgubah v prvi svetovni vojni od začetka do zaključka. Te so znašale 2.036.893 vojakov ubitih v akcijah, 4.216.058 ranjenih in 1.152.800 ujetih in pogreanih. Iz Churchillove izjave je razvidno, da je najmanj dva milijona nemških vojakov padlo na ruskih frontah od izbruha vojne v juniju preteklega leta.

Churchill je omenil, da je prevzel vlado pred dvema letoma, ko je bila nevarnost nemške invazije Anglije največja, obenem pa je orisal potek vojne in namignil o ustanovitvi druge fronte. Nemčiji je zapretel z večjimi letalskimi napadi na njena industrijska središča, katerim se bodo pridružili ameriški bombardniki v masah. Nemški delavci se lahko izognejo pobijanju z begom iz industrijskih središč.

Premier Churchill je dalje rekel, da je popolnoma uverjen, da bo Amerika strla Japonsko, toda Velika Britanija bo prispevala svoj delež k porazu Japoncev. On je dejal, da je bil načrt glede okupacije Madagaskarja, francoskega otoka na Indijskem morju, sestavljen pred tremi meseci, okupacijska armada pa je zapustila Anglijo pred dvema mesecema. Otok ostane v angleških rokah ne glede na to, kaj stori Lavalova vlada v Vichiju, ki je Hitlerjeva lutka.

"Diktatorji kljub dolгим pripravam so naredili več napak kot mi," je rekel Churchill. "Hitler je brez vsake provokacije napadel Rusijo v juniju preteklega leta v veri, da jo bo strl v nekaj tednih. To je bila njegova kardinalna napaka. Rusija, kakor Anglija, se bo borila do konca in zlom nacizma je neizbežen."

Domače vesti

Na poti z dela smrtno ponesrečen

Chicago.—Rok Božičnik je izgubil življenje 11. maja popoldne, ko se je vračal z dela. Zadel ga je voz ulične, električne železnice in težko ranjenega so odpeljali v bolnišnico, kjer je čez poldrugo uro umrl. Star je bil 54 let in rojen v Velikem kamnu pri Brezicah. Bil je star naseljence in aktiven društvenik pri SNPJ in socialistični delavec pri klubu št. 1 JSZ ter v Slovenskem delavskem centru. Pred leti je bival v Kansasu in Nokomisu, Ill. Zapuška žena, dva sinova in hčer.

Is Pennsylvanije

St. Marys, Pa.—Dne 2. maja je tukaj naglo umrl John Brdik, star 59 let, rojen nekje na Hrvaškem in član društva 581 SNPJ. Kot po navadi je odšel zjutraj zdrav in vesel na delo, ob devetih mu je pa prišlo slabo, zgrudil se je in oblezel mrtev. Tukaj zapuška žena, sina in dve hčeri. Ano omoženo Garbič in Mary, ki ima lepotičarno, in eno vnukinjo, v starem kraju pa tri sestre.

Is Californije

Oakland, Calif.—Znanega Antona Tomšiča (Big Tony) je 5. maja zadela huda nesreča. Njegova žena je padla po stopnicah in si je zlomila nogo nad koleno. Zda se nahaja v bolnišnici. Ker jo poleg tega muči še sladkorna bolezen, bo njeno zdravljenje počasno. (Več o tem bo povedal "Big Tony" sam v svojem dopisu.)

Razgovori med Goeringom in Lavalom

Vichy, Francija, 11. maja.—Nemški letalski minister Wilhelm Goering bo imel več razgovorov z Lavalom, načelnikom francoske vlade, poročajo tu. Ti se bodo med drugim nanašali na francoskega generala Henrija Girauda, ki je nedavno pobegnil iz nemškega ujetniškega taborišča in se zdaj nahaja v Franciji. Doznava se, da Nemci zahtevajo izročitev generala, da ga pošljejo v taborišče, iz katerega je pobegnil.

va kardinalna napaka. Rusija, kakor Anglija, se bo borila do konca in zlom nacizma je neizbežen."

Nacijska strahovlada v okupiranih državah

Amerika zahteva garancije od Francije

Otoki ne smejo priti pod kontrolo osi

Washington, D. C., 11. maja.—Ameriška vlada še vedno čaka na odgovor Francije glede zahtev, da mora dati garancije, da francoski otoki in posesti na Karibskem morju ne bodo prišle pod kontrolo osi. Posebna ameriška misija je šla preko vlade Pierra Laval, Hitlerjeve lutke, in se pričela pogajati z admiralom Georgesem Robertom, vrhovnim komisarjem na otoku Martinique.

Člana ameriške misije sta admiral John H. Hoover, poveljnik enot ameriške bojne mornarice na Karibskem morju, in Samuel Reber, pomožni načelnik divizije državnega departmanta za evropske zadeve. Francoski admiral je demonstriral svojo naklonjenost Ameriki pri prejšnjih pogajanjih in v Washingtonu ga priznavajo kot vrhovno avtoriteto na francoskih otokih.

Francoski poslanik v Washingtonu ni hotel komentirati pogajanj, ki se vrše med francoskim admiralom in ameriško misijo.

Vichy, Francija, 11. maja.—Lavalova vlada je objavila kratko izjavo, v kateri pravi, da ji je Amerika stavila nove zahteve glede kontrole francoskih otokov in posesti na Karibskem morju. V tej je tudi rečeno, da je Laval dal nove instrukcije Gastonu Henry-Hayju, francoskemu poslaniku v Washingtonu. Vsebinske instrukcij ni bila razkrita.

Konvencija krznarske unije

Predsednik Gold udaril po fašistih

Chicago, 11. maja.—Govorniki so na shodu, ki je bil sklican pred otvoritvijo konvencije mednarodne unije krznarskih in usnjarskih delavcev, včlanjene v Kongresu industrijskih organizacij, naglašali potrebo mobiliziranja vseh sredstev za poraz Hitlerja. Shoda se je udeležilo čez tisoč ljudi, med temi dvesto delegatov, ki predstavljajo 70.000 organiziranih krznarskih in usnjarskih delavcev v Ameriki in Kanadi.

Del programa je bil po telefonu prenesen v New York, kjer so se člani eksekutivnega odbora unije zbrali na svoji seji, da proslavijo medzno zvišanje in druge pridobitve, ki jih je izvojevala unija. Ben Gold, predsednik unije, je dejal, da bi se morala konvencija vršiti lansko leto, a je bila odložena zaradi aretacije nekaterih voditeljev. "Danes je položaj drugačen," je dejal Gold. "Nasprotniki, ki so poslali voditelje v zapor, so skušali uničiti unijo, kar pa jim je izpodletelo. Voditelji so bili izpušeni iz zapora in unija je danes močnejša kot je bila kdaj prej."

Gold je udaril po fašistih in propagandi, ki jo širi fašistični sindikat, trustu Standard Oil Co., "fathru" Coughlinu, Johnu L. Lewisu, kongresniku Diesu in listih, ki pomagajo fašistom. Na konferenci, katero je sklicel svet industrijskih unij CIO v hotelu Hamiltonu, so govorniki obsojali delo šestokoloncev in napade reakcije na unije. Konference se je udeležilo 400 delav-

Nadaljnjih 50 francoskih talcev ustreljenih

ODPOR NARASČA KLJUB TERORJU

London, 11. maja.—Nacijski strelski oddelki so po sem-dospelih poročilih postrleli na stotine civilistov v podjarmljenih državah, med temi 50 francoskih talcev v Parizu, kamor je dospel Reinhard Heydrich, podnačelnik nacistične tajne policije, da zatre nemire in odpor.

Heydrich, desna roka Heinricha Himmlerja, načelnika nemške tajne policije, skuša zatreti odpor z brutalno silo. On je bil poslan v Prago pred nekaj meseci, kjer je dal ustreliti čez petsto Čehov v kratki kazenski kampanji. V London prihajajo poročila o širjenju protinacističnih nemirov in sabotaži in brutalnih nacističnih represalijah.

Gestapovska sodišča so nadomestila vojaške tribunale, pred katerimi so prej nastopali oni, ki so bili aretirani na obtožbo odpora in sabotaže. Ta zdaj izrekajo smrtne obsodbe, proti katerim ni priziva.

Vest iz Pariza pravi, da so bili francoski talci postavljeni ob zid in ustreljeni na dvorišču jetnišnice v pariškem predmestju. Vsi so bili označeni za "žide in komuniste". Vse osebe, ki se upirajo nacijem, so nazvane s temi imeni. Talci so bili ustreljeni zaradi napada na nekakega nemškega vojaka.

Ko so bila s krogliami preluknjana trupla žrtev nacističnega terorja odpeljana, je prišlo pred gestapovsko sodišče nadaljnjih 40 talcev, katere bo najbrže zadela ista usoda. V pariških ječah se nahaja drugih 500 talcev, ki bodo najbrže deportirani v taborišča v vzhodni Evropi. Doznava se, da so Nemci v enem tednu ustrelili 150 do 200 Francozov.

Vest iz Vichyja pravi, da so nacisti odredili nov lov na Francoze po napadu na nemškega vojaka v Parizu. To pomeni, da bodo nadaljnji talci ustreljeni, če ne bodo oni, ki so napadli vojaka, prijeli.

Svobodni belgijski krogi v Londonu so bili informirani, da je bilo 56 nemških vojakov ubitih in 43 ranjenih pri koliziji dveh vlakov v bližini Amiensa, Belgija. Kolizija je bila menda posledica sabotaže. Holandska časnikarska agentura Aneta poroča, da so Nemci postrleli čez sto norveških patriotov zadnji teden. Odpor proti Nemcem se širi in morali so poslati nadaljnje oddelke gestapovcev, da ga zatro.

Druga vest pravi, da hočejo Nemci dobiti nadaljnjih 250.000 holandskih delavcev za dela v nacističnih vojnih industrijah. Ti naj bi nadomestili nemške delavce, ki so bili potlenjeni v armado. Okrog 180.000 holandskih delavcev že gara v nemških tovarnah.

Iz vseh podjarmljenih držav prihajajo vesti o odporu in sabotaži proti nacijem. Zaslužni narodi od Norveške na severu do Grčije na jugu pričakujejo pomoči s strani zaveznikov. Pomoč jim je bila že objubljena in upanje je, da bo kmalu prišla.

skih voditeljev, ki so reprezentirali unije CIO in ADF. Na tej je nastopil tudi Harry E. Rolph, član delavske divizije federalnega odbora za produkcijo bojne opreme, ki je v svojem govoru dejal, da delavci kooperirajo v vseh ozirih z vlado, da se poveča produkcija orožja na najvišjo možno stopnjo.

Vitamini se zmago.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Narodnina za Združene države (raven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrti leta; za Chicago in Cincinatti \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inosomstvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cincinatti \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi dopisov in neobdelanih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drama, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2857-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

\$25,000 na leto

Rooseveltov predlog, da nobena oseba v Združenih državah ne sme imeti več ko \$25,000 dohodkov na leto, je korak v pravo smer. Ogromna večina Američanov nima niti desetine te vsote pa vseeno živi in vzgaja družine, torej ne more biti nobene pritožbe od neke manjšine, da ne bi mogla eksistirati ob omenjenem dohodku.

Predsednik je krenil v pravo smer zaradi tega, ker njegov predlog pomeni demokratizacijo gospodarstva—ampak omejitve letnih dohodkov posameznika na pet in dvajset tisoč dolarjev še ni nobena gospodarska demokratizacija. Ako je nesocialno in škodljivo za družbo, da ima posameznik milijon, pol milijona ali sto tisoč dolarjev letnih dohodkov, je \$25,000 prav tako škodljivo; relativno ni nobene razlike. Če 80 milijonov ameriških delavcev in farmarjev lahko eksistira ob povprečnem dohodku \$2500 na leto—nekateri zaslužijo \$5000, drugi pa manj ko tisoč—ni nobenega razloga, zakaj bi bila izjema za nekaj sto tisoč oseb.

Dejstvo je, da ogromna večina onih, ki imajo \$25,000 dohodkov na leto, vlečejo te dohodke v obliki obresti, dividend ali rente od vloženega kapitala, kar pomeni, da so socialni paraziti, ki osebno ne opravljajo nobene potrebne službe ali produkcije. Socialni parazitizem je pa veliko nasprotje demokratiji. V družbi, katera ima ekonomsko demokratijo poleg politične in socialne, so le bolniki in starci med odraslimi izvzeti od produktivnega dela.

Nekdo je moral začeti s "stropom" za privatne dohodke in pod pritiskom vojnih razmer je to storil predsednik Roosevelt. To je seveda začetek in vsakdo je pod vtisom, da bo to trajalo le za časa vojne. Silno potrebno pa je, da se ta "strop" nadaljuje in—ne ostane pri \$25,000.

Če znamo kooperirati in žrtvovati med vojno, bi prav lahko delali to tudi po vojni, ko pride mir. Bitvo prave demokratije je v kooperiranju vseh—in gospodarska demokratija je v kooperativnem gospodarskem življenju. Privatni interesi in prav tako javni birokratični interesi pa izključujejo demokratijo, ker jim je v—veliko naprotje.

Nemce naj bi razpršili?

Pred kratkim je imela organizacija ameriških antropologov (človekovedcev) zborovanje na univerzi Harvardu v Cambridgeu, Mass., in ob tej priliki je dr. Ernest A. Hooton, profesor antropologije na omenjeni univerzi, priporočal "posebne vrste zdravlilo proti militaristični bolezni" Nemčije.

Dr. Hooton je rekel, da bo zmaga zaveznikov brez pomena, ako ne bo Nemčija po vojni popolnoma očiščena onih elementov, ki so obsedeni s idejo militarizma in nacionalizma in ki nič drugega ne mislijo kot na vojno, kakor je sugeriral: "Po zmigi zaveznikov morajo biti usmrčeni vsi vojaški voditelji in njihovi fanatični pristaši v Nemčiji, ostali Nemci pa naj bodo razpršeni po vsem svetu, da se na ta način iznebe militarističnih in nacionalističnih bacilov in postanejo dobri kulturni ljudje."

Učenjak ni nič rekel, če mora ta kazen veljati tudi za Japonce, Italijane, Madžare, Rumunce, Bolgare, Fince in druge, ki sodelujejo s Hitlerjem; nič ni rekel, če to velja tudi za ameriške Nemce; nič ni omenil dejstva, ki prča, da militaristični "bacili" niso doma samo pri Nemcih.

V nekem listu čitamo pritožbo ameriškega Nemca, ki je rekel, da je Amerika kriva, da je Nemčija znorela. Kako? Ker so se vsi najboljši Nemci izselili v Ameriko, doma pa je ostala večina "Gesindli" (sodrga)—V poročilu iz Maribora o nacijskih brutalnostih nad Slovenci pa čitamo, da se dunajski Nemci razlikujejo od rajhovskih Nemcev kot dan pa noč; dočim se gestapovci iz Nemčije obnašajo kot zverine, so policisti z Dunaja blagi in človeški, da bolj jih ni treba.

Posamezni slučaj se niso merilo za splošnost in na izjave navadnih ljudi navadno ne damo nič. In med požarom in pokanjem topov je trezna sodba nemogoča!

Znanstvenikom, kakršen je dr. Hooton, bi se v demokratični državi bolj pristojalo, če ne bi klatali takšnih absurdnosti. Kam pa naj razprši Nemce? Kdo jih sprejme medse? Ali jih bo možno komu usiliti in tamkaj privezati, da ne uidejo nazaj? Na svetu je okrog 60 držav in v Nemčiji je okrog 70 milijonov ljudi, in če vržemo v vsako državo milijon Nemcev, se bo to moralo poznati. Nemogoče jih je docela uničiti—razen če bi jih sistematično pobili od prvega do zadnjega.

Res je—težko je držati ravnotežje v sebi, kadar čitaš ali poslušas, kaj počnejo nacijske zverine v okupiranih deželah, zlasti v tvojem rojstnem kraju—ampak le slabši podležje in izgube ravnotežja. Ljudje, ki verujejo v demokratijo, ne smejo nikdar izgubiti glave—nikdar ne smejo pasti doli na nivo nacijskega zverin!

Demokratija mora biti odločna in soditi mora odločno. Hudo delstvo, ki jih počenja nacisti in fašisti že leta, so očitna in krivični znani. Krivci niso le oni, ki dejansko mučijo in ubijajo ljudi, ne samo oni, ki velevali mučenje in ubijanje, temveč tudi vsi oni, ki v to verujejo in to odobravajo. Vsi ti bodo enako odgovorni pred sodnim stolom demokratije!

Vsi ti morajo biti kaznovani po zasluženi in s tem bo zadoščeno pravici demokratije. Diktatorjeve zverine ugrabljajo in ubijajo nedolžne ljudi—talce za dejanja drugih. To gorostasno zločinstvo je le preteza za masno uničevanje ljudstva. Le totalitarske zveri morejo pasti tako nizko.

Demokratija ne pozna tega zločinstva! Demokratija ne pozna talcev!

Glasovi iz naselbin

Pismo Dušakove Tereze

Cleveland.—Včeraj sem nekaj napisal o pokojni Teresi Dušak. Danes sem slučajno našel njeno drugo pismo, poslano 26. junija 1941. Ker je interesantno radi nekega njenega dopisa glede zasedenja okrajnega glavnega po Srbi po razpadu Avstrije, katerega pa urednik ni hotel priobčiti, ker bi jo mogoče kdo smatral za nemurko, bo to pismo pokazalo, da je bila vzgojena v starokrajnem narodnem duhu. In ker ni nič skritega za javnost in ker je bila ona v javnosti s svojim dopisovanjem, naj gre to pismo ven, kakor je bilo poslano. Gotovo bo zanimalo posebno naš ženski čitalniški krožek pri Prosveti. To je tisto pismo, ki se pričinja v italijanščini. Pride naj tudi to v javnost, da boste vedeli, da je bila pokojna Theresa večja tudi italijanskega jezika. Pismo se glasi:

"Gentilissimo!

Ho vičevato la vostra cara lettera con molto piacere non sapendo che la lingua italiana. "Sole mio" e una bella canzone natante bella melodia. Se volete scrivere in lingua italiana—saro contenta casi nessuno altra non puole comprendere. (Kaj je to, ne razumem. Da piše o mojem naslovu "Sole mio" ali "moje solnce," lahko vidi tudi my sweetheart. Nadaljuje v slovenščini.)

Drugače je vse v redu. Nič zato, če si pisal o mojem očetu. Sploh me to še veseli, ker so bili poznani daleč okrog kot pošteni mož in dobrovoljček (za glazbo vinca rujnega pošten kristjan življenje da). Pa naj počivajo v miru! Tudi moj stric je bil poznan daleč okoli kot predsednik Narodnega doma v Brežicah, ustanovitelj Sokola in Čitalnice. Bil je velik ljubitelj žensk in nikoli oženjen. Študiral je za duhovnika, a so se mu punčke bolj dopadle—nazadnje se ne sreča ljubezen, da mu je prva izvoljenka umrla in potem je ostal samski.

To pišem, ker si mi dal povod, da tudi jaz nekaj omenim o mojem in stricovem življenju. Z njim sem kot 13-14-letno dekle učenka potovala v Ljubljano in elišala Glasbeno Matico. Dirigent je bil star mož. Stric je bil dober človek in šel je vsakemu na roko, bil je blaga duša in zelo preprist človek. Gotovo bi ga poznal, saj se je vedno vozil po Kranjskem radi komisiji.

Z njim sem bila tudi na vse-sokolskem izletu v Zagrebu. Bila sem še mlado dekle, ko sem prišla iz Maribora. Stric me je predstavil tistim finim damam na izletu v Zagrebu s šalo, da sem njegova nevesta. In kakšna čast me je zadelo radi te stricove žaljive opazke. Dasi sem imela le par skromnih obleke, sem vendar rada bila v družbi strica in očeta, ker smo se dobro razumeli. Strikala in likala sem mu manšete in ovrtnice in tako me je pozneje rad s sabo jemal.

Imela sem tudi ženina, ampak srce je bilo le pri onemu, radi katerega sem bila tudi tepena, ko je študiral v državni gimnaziji za gospoda. On je sedaj oženjen in zame je bilo prepozno. Ostali so le spomini, drugače pa mora biti, dasi ne more biti pozabljeno.

Kar se tiče — — — don't worry. Ti imaš mnogo prijateljev na svoji strani. They can't beat you!

Salutti affettuosi! Vanta de gravisi di Pinguento."

V malih nasebinah naših rojakov se dogaja, da vedo vse, kaj sta sosed in sosedja jedla sinoči, če sta pri dobrem zdravju, če sta se sinoči na postelji kregala, ima li ona glavobol, je li on siten dedec, če kadi pipo ali cigarete, kaj najbolj rad pije in kakšno "kanižolo" ima ona, ko gre v posteljo. . . . Kaj takega se bolj redko dogaja pri nas v veliki vasi.

Ko sem nekoč posetil neko nasebino in pozneje omenil kritično o neki zadevi, je bil oni, ki ga je stvar zadela, kar v luftu. In spravi se je nad onega, pri katerem sem se slučajno ustavil, dasi ni bil prav nič kriv, ker on ni niti vedel, kakšne muhe imam jaz v glavi. In tako je bilo tudi v Oglesbyju. Theresa se vsi poznali. In tako se kmalu dobe ljudje, ki najdejo napake na človeku, ki se oglasa v javnosti. Oh, koliko takih napak vidijo na tem dopisniku, kakor tudi na našem uredniku.

In tako so nekateri prišli do zaključka, da bi tega ne smel priobčiti. Toda, ker se malo razume na demokratijo, je priobčil in priobčil bi tudi jaz. In tako se je godilo tudi pokojni Teresi, ki pa kljub temu sedaj lahko spi. Mi se je bomo spominjali kot izobražene in nadarjene ženske. Gornje pismo je precejšen dokaz. V njeni starosti je bila tudi dobro podkovana v angleščini.

Frank Barbič, 53.

Doba diktature—

Bellingham, Wash.—Na prvega maja je delavstvo v stari Avstriji pred prvo svetovno vojno imelo svoj praznik, kakor tudi po drugih državah Evrope, dočim je bil ta mednarodni delavski praznik v Ameriki več ali manj tuja stvar. Praznovali so ga le bolj radikalni ali razredno zavedni delavci. Danes je ta praznik še bolj pozabljen, ker delavstvo v Evropi je poteptano.

Tako navidez izginja socializem in tudi komunizem v Rusiji. Izginja pa tudi kapitalizem in njegova—"demokratija", prihaja pa novi red ali diktatura, če ga hočemo tako imenovati. Razmere so take, da privatni kapitalizem izgublja tla, na njegovo mesto pa prihaja državni kapitalizem. Ampak tudi ta bo izginil in končno bo nastala svetovna demokratija na podlagi izmenjave dobrin — za potrebo, ne za profit.

In tiste državne meje, ki pa v resnici niso meje ljudstva, ker ljudstvo živi povsod pomešano. V nobeni državi ni samo en narod. V Ameriki so na primer vsi narodi, tudi Japonci in Kitajci, Američani so pa v Orientu in v Evropi. Kje so torej meje? Ni jih. Te nacionalne meje so le umetna zgradba, ki služijo kapitalistom za izkoriščanje in nič drugega. Hitler je hotel to anarchijo izbrabiti za svojo slavo in Nemci so mu nasedli, kakor tudi mnogi Slovani in drugi ter mu začeli peti slavo, katera pa že izginja.

Pokojni Lenin je rekel, da delavstvo se bo moralo poslužiti diktature—proletarske diktature, katere je vihravi Trocki hotel zanesiti tudi izven Rusije. Nemški komunizem se je zrušil tako naglo kakor je bil zgrajen. Nacisti so mislili, da si bodo pri-

svojili Rusijo in njene surovine, katere so jim neobhodno potrebne za njih cilj: za podjarmljenje Evrope in dalje vsega sveta.

In Nemci so mojstri v mešanju streh na raznih dvorih. Posebno uspešni so bili nacisti, ki so spretno zapletli v svoje mreže žrtve za žrtvijo in jo potem poržili. Še celo Stalina so zapletli v svoje mreže, ampak Rusije ne morejo pogoltniti, ker je prvič preogromna in drugič je njena rdpa armada silovitejša kot so računali. In tako so se uračunali. Pa tudi Stalin je prešel na zvit in se ne da kar tako nabufati. Kot vse izgleda, bo s pomočjo zaveznikov tudi izigral Hitlerja.

Mnogi mislijo, da bo Stalin širil komunizem po Evropi po porazu nacijske morilne mašine. Ampak on ne odobrava nobene politike po komunistični eksploziji. Nasprotno: saj ravno do te strani so prišle njegove "čistke", da je politiktante postavil ob zid. . . . Njegovo delo je že dovolj očito, da hoče graditi in odpraviti razrednost med človeštvom. Njegovo geslo je: Človek naj dobi, kar potrebuje, v zameno pa naj dela, kar je zmogel.

Predsednik Roosevelt se s Stalinom mogoče ne strinja v vsem, vendar pa tudi njegovo delo gre v isto smer. Mogoče bo prišlo do diktature in mogoče bo demokratija položena na polico za krajši ali daljši čas in \$25,000 čistih dohodkov na leto bo meja. Restrikcije dobrin že imamo in mogoče pride tudi obvezno delo. Vse to kaže, da boš "moral" (diktatura).

Povrnilo se v duhu nazaj več kot 80 let, ko je prihajala civilna vojna v Ameriki. Ako bi bil Abraham Lincoln kot predsednik Združenih držav to, kar je Stalin, namreč uvedel diktaturo in "očistil" nekaj hujskačev, bi bil mogoče s tem preprečil civilno vojno in ogromno število žrtev in materialno škodo. (Noben poznavalec ameriške zgodovine bi kaj takega ne rekel. Če bi bil hotel Lincoln postati to, "kar je Stalin" (ali Hitler etc.) in uvedi diktaturo, bi s tem le zanesel civilno vojno tudi na Sever—in vse države.—Ured.) In kdo ve, ako Stalin ni preprečil s svojo brutalnostjo kontrarevolucije in s tem rešil milijone življenj?

Yes, tako se stvari razvijajo. Kot sem v svojem zadnjem dopisu omenil svoje osebne zadeve, sem tudi drugače sodil potem, ko sem sam doživel razočaranje. In če bi ga ne bil doživel, bi ne verjel. Zmrla sem si dopovedoval, če bom kdaj imel otroke, bom dober s njimi. Ampak prišlo je drugače. In v skupinah ljudstva, v državah, se tudi dogaja, kar bi še včeraj ne verjeli. Niče od generalov ali modrih mož v Chicagu ni vedel za oboroženo moč Japoncev. Oni generali v Pearl Harborju niso niti sanjali, kaj lahko pride in kako strašno razdejajo bo v kratkem času. Ne, niso slutili. Ampak prišlo je. Pa tudi Hitler ni slutil, da ne bo Stalina ukanil. He sure met his Brute!

George Gornik, 493.

Pomočna akcija v Lorainu

Lorain, O.—Želimo sporočiti širni slovenski javnosti v Ameriki o delovanju postojanke Jugoslovanskega pomožnega odbora v lorainaki nasebini.

Organizirali smo našo postojanko 13. avgusta 1941 ter si takoj začrtali program, kateri naj bi služil kot pot do zaželenega cilja—pomoč nesrečnemu narodu, katerega del smo mi—ne glede ali smo bili rojeni v stari dobovin ali ako nam je bila sreča mila, da smo se rodili pod zvezdasto zastavo.

Slovenska kri se pretaka po naših telesih, hčere in sinovi smo slovenske matere, prva beseda, katero smo izgovorili, je bila slovenska beseda, katero pa brutalni sovražnik tako brezsrčno skuša zatreti. Naš brat, naša sestra so v pomanjkanju, brez strehe, brez kruha, tavajo po tuji zemlji, misleči na nas, ali se jih bo pomnil ali jih zatajili v teh hudih urah.

Kot kamen mora biti trdo srce, katero se ne omeha, ko slika in čita, kaj vse je naš slovenski narod prenesel in kaj se danes prenaša samo zato, ker se ni hotel podati na zahtevo krvoločnega in barbarskega Hitlerja, temveč se je uprl in s tem dokazal, da tudi on želi uživati dobroto kot jih nudi naša država, kjer

vlada svoboda in demokratija. Danes bolj kot kdaj poprej širni svet ve, kdo da so Slovenci, kakšnega značaja je ta mali narod. Ponosni smo vedno bili, da smo iz slovenskega naroda, ampak danes še stokrat bolj, in zato torej ne bodimo skopi in sebični, temveč radodarni in širokogrudni ter pomagajmo našemu nesrečnemu slovenskemu narodu. Kri ni voda! Odpri srce, odpri roke, otiraj bratu solze!

V Lorainu smo priredili 4. januarja pristno slovensko večerjo s primernim programom. Glavni govornik večera je bil dobro poznani in marljivi delavec za slovenski narod, Janko N. Rogelj. Čisti prebitek te prireditve je bil \$362.80.

V nedeljo zvečer, 22. marca, smo priredili kartno veselico, katere je prinesla čistega dobička \$118.11.

Prostovoljno so prispevali sledeči: Po \$25.00—Rev. Milan J. Slaje, Slovenski narodni dom; po \$10.00—mr. in mrs. John Kumeš; po \$5.00—mr. in mrs. John Bucher, miss Mary E. Polutnik; \$3.00—mr. in mrs. Joseph Svete; \$2.50—mr. in mrs. Martin Pazder; po \$2.00—Louis Carek, Lorain Toy Novelty, Anton Pazder; \$1.50—mr. in mrs. John Dougan; po \$1.00—mr. in mrs. Joseph Konte, mr. in mrs. Remus Markac, Louis Mislej, Michael Studio, mr. in mrs. John Omahen, mrs. Matilda Ostanek, Frank Pavlich, mr. in mrs. Jacob Skapin. Neimenovan 50c. Skupaj—\$91.30.

Posebna hvala ob tej priliki direktorju Slovenskega narodnega doma, ker poleg denarnega prispevka so bili nam vedno naklonjeni in dvorane, bodisi za seje ali za naše prireditve, so nam bile brezplačno na razpolago. Priznanje tudi vsem krajevnim slovenskim podpornim društvom ter ostalim organiziranim skupinam za njih naklonjenost in darežljivost.

Iskrečna hvala vsem, kateri so pripomogli, da nam je bilo mogoče poslati na glavnega blagajnika mr. Leo Jurjevca National Defense ali War Bonds v vrednosti \$555.00 ter bančno nakaznico za \$17.21 ali v skupni vsoti \$572.21.

Z rodoljubnim in narodnim pozdravom—

Mary Polutnik, predsednica.

Nekoliko o Stalinovi politiki

Chicago.—Danes najbrže ni najboljši čas za objektivno razpravo in analizo Stalinove politike, dasi je prav tako usodno vplivala na razvoj dogodkov v Evropi in po svetu vis a vis nacijske Nemčije, kot na primer apizarska politika angleških tvojih pod vodstvom pokojnega Chamberlaina in njegovega prednika Baldwinja. Jedro objektivnosti je namreč kritična poglobitev v vprašanje ali problem, ne glede kdo je prizadet. Objektivnost lahko definiramo tudi s angleško prislovico: "Truth, nothing but the whole truth", ali po naše — naj resnica govori! Ampak, ker resnica v oči bode, se je ljudje tudi tako izogibljajo kot bajeslovni hudici kriza.

In tako je danes kritična analiza Stalinove politike zadnjih let v širokih krogih Amerike — ne samo med stalinisti in njih bolj stalnimi sopotniki tabu, marveč je tako rekoč prepovedana tudi med vihravimi in nestalnimi liberalci in celo med najbolj zagriženimi reakcionarji. Yes, tudi med slednjimi ima Stalin danes mnogo zagovornikov in oboževalcev; še celo "Hčerke ameriške revolucije", najbolj burbonske organizacije ameriških bogatih parazitov, so te dni peles slovaspeve Jožetu Stalinu na svojem kongresu v Chicagu. V nekih krogih sploh velja tole pravilo: Anglijo lahko kritiziraš kolikor hočeš, dovoljena je tudi kritika ameriške vlade, ne smeš pa reči nobene kritične besede o Stalinovi politiki in tudi ne o stalinistih. Pa pravimo, da gradimo nov svet svobode, oziroma da se bo iz tega svetovnega kataklizma porodila nova družba svobode in demokratije! Ne s tako psihologijo.

Ne bi pisal teh vrstic, če bi ne videl toliko natezajev resnice in potvarjanja dejstev, toliko "split personality", ki na eni strani obsoja neko zlo, na drugi strani pa povečuje prav tako zlo in spreminja kriminalnost, ako že

ne v človečanska dejanja, vendar pa v silno modo in dalek vidno politiko. Te "split personality" ali dvojne mere je danes v Ameriki nič koliko in tudi med nami samimi. Vse, kar storil ali stori Stalin, pa bilo da bro ali slabo, je bilo in mora biti prav.

S svojimi "čistkami", s katerimi se je iznebil vse opozicije — in najboljših generalov! — obvaroval Rusijo pred — pet kolonci . . . S svojim napadom Finske je zavaroval Rusijo, prevesem na Petrograd, pred napadom s severa . . . S svojo "napadalno" in "prijateljsko" rvozo s Hitlerjem se je izkazal za največji državnik, ker je "tlerja potegnil za nos in porbil ta čas" za večjo oborožitvijo Rusije in bolj pripravljen deže za obrambo pred nacijskim boroženim napadom, "o katerem je vedel, da pride" . . . K zato, če je Hitlerju pomagal na kosati Poljsko, invadirati baltičke države in odgnal okrog 300.000 Poljakov (civilistov) v sibirske puščave — s tem je le zaviral ruske meje na zapadu . . .

Stalin ni nikdar verjel v pak ki ga je sklenil s Hitlerjem . . . Tista pomoč, ki jo je nacijska Nemčija dobila iz Rusije, je bila ničeva . . . Kaj tisto, kar je govoril Molotov drugi dan po Hitlerjevem napadu na Rusijo, ga obojal, ker je poteptal "napadalni" pakt, "dasi je Rusja točno vršila svoje trgovske, bligacije napram Nemčiji" in zalagala z materialom, da lahko z zavarovanim hrbtom valila proti zapadu . . . Stalin je napravil diplomatično potezo, ko je tik pred Hitlerjevimi valom na Rusijo dal poslovlino jugoslovanskemu poslaniku Moskvi, češ, da Jugoslavija v ne eksistira — nekaj dni pozne je priznal to "zmoto" in z kijučil, da Jugoslavija še obstaja . . . V tej in mnogih drugih potezah ni nobenega apizarstva — "apizarji" so bili le v Angli in v Ameriki! — po 22. junij 1941 . . .

Človek bi lahko še našel "sijajne" Stalinove poteze in vse načine zvite in prirojene pologije njegovih zagovornikov. Ampak ne bom. Glede Finske naj rečem samo to, da se je Stalin temeljito zmotil, kot se je tudi s svojim paktom s Hitlerjem v katerega mogoče je ali pa verjel, vsekakor pa je bil pripravljen sodelovati s Hitlerjem; čina njegove cena je bila, n pustil Rusijo pri miru, v zameno pa lahko dobi surovih in živež kolikor mu ga bo mogla Rusija sploh dati. Če bi bil Hitler povabil Stalina, naj si razdeli Balkan, bi bil mogoče tudi na brže zelo vesel, kot je bil ves razdelitve Poljske . . .

Kar se Finske tiče, se je zgodilo tako kot je napovedala ameriška socialistična stranka v neki brošuri, ki je bila izdana v njegovem valu. Tista cinični in brutalna invazija ni Finski — in mnogim Rusom — prinesla največje tragedije, marveč tu pahnila tedaj zelo napredno demokratično deželico v naroki reakcije in — Hitlerja. Namesto prijateljske sosedbe ali morda celo še njene zaveznice v tem konfliktu z nacijsko Nemčijo, je Rusija tudi s finske strani dobila novo fronto. S tem se je po večala tragedija obeh dežel. In brez Finske v svojem žepu bi Hitler mogoče ne bil napadel Norveške. Koliko lažje bi bilo Rusiji in zaveznikom poraziti nacijsko pošast, če bi ne bilo finske in norveške fronte!

Yes, v Moskvi so z "obrambnim" napadom na Finsko slabo računali. Ampak zgodovina nam

(Dale na 2. strani.)

Pred dvajsetimi leti

(iz Prosvete, 12. maja 1922)

Domače vesti. V Hardwicku, Pa., se je težko ponesrečil rojak Karl Leskovič.

Delavske vesti. Vlada je dala lastnikom rovov in rudarjem mesec dni časa za poravnavo stavke.

Inosomstvo. Rusija je zavrgla vse politične pogoje antante za mirovni pakt.

Sovjetska Rusija. Poleg patriarha ruske pravoslavne cerkve je obtoženih že 54 pravoslavnih duhovnov zaradi hujskanja proti vladi.

Ruske delavke v municijski tovarni v usodni fronti.

Vesti iz podjarmljene stare domovine

POBUJENJE SLOVENCEV V NA-
CLJSKIH ZAPORIH
(Nadaljevanje)

Jelenc je pa prišel med
s Studencev pri Mariboru.
Jelenc je pravil, da so ga
nasledili, ko je tihotapil cigare-
te iz Ljubljane v Maribor. Ko
ga aretirali, so našli pri njem
30 imeni. Bilo je brezpo-
strebno, pa so na vsak način ho-
teli izvedeti od njega, kaj ime-
nijo. Ker ni vedel nič
od imen, so ga pre-
peli od krvi in zaprli v Studen-
ci, dokler ni prišel k nam. Ve-
dela je povedati, da so imeli na
Studencah zaprte naše akademiki.
Neke noči so jih postavili
v vrsto z obrazom proti steni in
na njih nabijali samokre-
tne. Končno so ustrelili, toda v
Studencah ni bilo nobenega.
Nekateri akademiki so od
tudi osiveli.

Dne 6. junija so neki zlikovci
Gospiki ulici razrezali plašče
na nemškemu avtomobilu.
Je prišla škoda na dan, so
nemci zaprli ulico in aretirali
študentov ter drugih fantov.
Vredeli so jih k nam v kasarno,
kjer so jih v klet in vso noč prete-
pali. Zjutraj so se vrnili iz kleti in
smo videli, kako so bili krvavi in
oblični po celem obrazu.

Nekateri policaji so imeli iz-
zema za posebno trpinčenje že
stalne "prijatelje". Eden je
bil neprestano piko na mlade-
ga Zidanška iz Celja. Spet in
spet ga je poklical, da je moral
počepati brez konca in kra-
ja, skakati po eni noči in tako
dalje. Na vsak način ga je ho-
tel izmučiti do nezvesti. Toda
je bil čudovito vztrajen, da
ga celo Nemci obdružovali.
Sem bil priča, da je pol ure
neprestano počepal in potem še
ure skakal po eni nogi, pa
nemagal. Policaja ga je vmes
se, na vse načine norčeval
in ga v pri tem peklenski
Toda Zidanšek se mu ni
streti. Vse je junaka držal.
Ko je končno smel nazaj v
klo, se je sesedel in se bridko
žepal. Imel je komaj 15 let!

Imenitno pa si je izmislil sam
pod major! Ko je bil čas za
pse, je naročil pevovodji Še-
n, naj nas zbere na dvorišču
prirediti z nami koncert slo-
venskih pesmi. Mogočno smo
v "Oj, Triglav, moj dom" in
"Urala do Triglavu", med
se pa pobirali prinesene da-
re in sliki so nas med
tem tem pozneje prinašali ali
v nemških revijah s pristavki,
kako se slovenskim jetni-
kom dobro godi v kasarni. Celo
slovensko smejo prepevati...

Na potrebo smo morali hodi-
ti vedno po štirje skupaj, tudi
prijatelji. Mnogi so bili bolehní in
nemorali več ponoči. Toda vsak
moral prebuditi tri tovari-
še, da so ga spremljali. Ker je
bil v ležalo kar na golih
tlačih, mnogi celo kar na cemen-
tu, in ker je bilo v sobi polno
ljudi, je sploh malokdo globo-
ko spal in navadno so se vsi zbu-
dili, ko je kdo klical svojo tro-
jico za spremstvo. Naša soba
je imela št. 24 in je imela bliz-
ko cementskega, ki je bil radi bliž-
je vodovoda neprestano mo-
čkal. Ta "soba" je bil nekdanji
klo za oficirske konje in je te-
lo po njem tudi cementni ka-
mni na ulico. Tik ob tem kana-
lu sta skozi 23 noči spala inže-
ner Pristovšek in Slavko Sko-
rnič. Oba sta zbolela na sil-
no revmatizmo. Enako pri ve-
likih drugih ni bilo nič nenavad-
nega, če smo imeli vročine po 38
in 39 stopinj.

Končno je odšla nadloga SS
in prišli so novi stražniki, Du-
djanje. Bili so vsi drugačni
od naših oddahnili. Z njimi
se kar svobodno pogovar-
jali in kmalu so postali do nas
skupni. Policaji SS so še pri-
šli od casa do casa, toda brž
so opazili, da niso prihajali nas
nadzorati, ampak prav tako naše
stražnike. Dunajčani so res kri-
kali na nas, dokler so bili blizu
nas, ko so pa odšli, so naši straž-
niki s pestmi grozili za njimi.

Pojasnili so nam razmere med
Gestapom in vojsko. Med obo-
ma skupinama je bilo narav-
nost ostro sovraštvo. Dunajčani
so nam pravili, da so sili vojske
in vse vojaštvo z njimi vred.
Tarnali so, da bo Nemčija pro-
padla, češ da, drugače ne more
biti. Teh govorice smo bili seve-
da iz srca veseli. S solza-
mi v očeh so nam pripovedo-
vali o svojih družinah in razla-
gali, kako vzgajajo svoje otroke
v protinacijskem duhu. Zupa-
li so nam, da so tajno vpisani
v socialistične organizacije, ki
skriva se obstoje. Tarnali so, da
nemški narod še nikoli ni bil ta-
ko pokvarjen kot je sedaj itd.

Eden teh Dunajčanov se je pi-
sal Duajček. Zelo blaga duša.
Nekoč je prišla uboga žena in
prinesla svojemu sinu zaporki-
ku nekaj perila in prigrizka. Du-
ajček se je usmili ženske in nje-
nega sina ter na svojo roko spre-
jel prineseno z obljubo, da bo
odnesel fantu. Toda zalotili so
ga gestapovci in obsodili na me-
sec dni zapora. Mož se ni nič je-
zil, toda ko smo bili sami zaup-
niki okoli njega, nam je dejal:
"Pride čas, ko bomo vso to ge-
stapovsko golazen pobesili."

Boste menda ja verjeli, če
povem, da mi nismo prav nič od-
svetovali takega govorjenja...

Nemci naseljujejo Hrvaško

London, 3. maja (ONA). — Zdi
se, da je Hrvaška, uradno ita-
lijanska dežela pod italijansko
jurisdikcijo, danes v resnici nem-
ška kolonija z velikim številom
'nemških predelov', ki uživajo
posebne privilegije.

Ko sta se Hitler in Mussolini
sestala v Salzburgu, je uradni
list Paveličeve vlade priobčil
seznam okrožij, v katerih so
Nemci v večini in kjer je v rabi
nemški jezik pri občevarju z
oblastmi, na sodiščih in v rabi
za imenovanje ulic.

V Hrvaški, ki je mednarod-
no-pravni del Jugoslavije, Itali-
jani nimajo takih privilegijev.
Nacijski osvobodilci so postavili
Hrvaški na čelo lutko-vlado.

Pavelič rešuje židovsko vprašanje

Zurich, 3. maja (ONA). — Na-
cijski krogi danes priznavajo, da
se je število židovskega prebival-
stva njihove lutke-države Hrva-
ške znižalo od predvojnega
števila 35.000 na manj kot 6000
in da je večina židovskega pre-
bivalstva, ki je ušla smrti, danes
po koncentracijskih taboriš-
čih.

Omenjeno poročilo je priobčil
nacijski list "Grenzboten", ki iz-
haja v Bratislavi po vesteh iz
hrvaške prestolnice Zagreba.
Članek pravi, da so večino židov
"poslali v tujino", vendar ne po-
ve ničesar o njihovi usodi.

Hrvaški kvizling, pripoveduje
omenjeno poročilo, je imel sitno-
sti pri "reševanju" židovskega
vprašanja, ker ni vedel, kaj bi
počel s slučajni mešanji ženitev.
Končno se je odločil po vesteh iz
teh nacijskih virov, da protiži-
dovskih določb ne bo uporabljal
proti židovskim polovicam in
mešanih ženitvah, vendar otro-
kom iz takih zakonov ne dovo-
ljuje obiskovanje gimnazij in u-
niverz.

Federalni Justični tajnik Francis Biddle.

Hitlerjev prvi glavobol

Ruski milijoni delajo Hitlerju
preglavice, toda noben človek
se mu ni postavil tako po robu
kot ta...

(Konec)

Mesta Sabac, Rudnik in Užice
so porušili do tal. V Rudniku
je od šest sto hiš ostalo samo
sedemdeset. Zgodba iz Kragu-
jevca je stvar zase. Mesto je
imelo 25.000 prebivalcev. Nem-
ški poveljnik pa je poglaval v
smrt za 23 ubitih nemških vo-
jakov 4600 ljudi — po dvesto za
vsakega Nemca. Streljali so jih
od 22. do 24. oktobra. Pobrali so
vse duhovnike, vse učitelje, u-
radnike, vse moške, godne za
vojače in vse zaposlene ženske
in jih vse postrelili. Ker še ni
bilo zadosti, so poglali na mo-
rišče šolarje, šestnajst in sedem-
najst let stare otroke. Njihove-
ga profesorja niso hoteli, pa je
sam odšel in zahteval, naj ga
ustrelijo skupaj z učenci. In so
ga.

Nemška vlada je 12. decem-
bra švedskemu dopisniku "Sto-
ckholm Tidningen" dovolila po-
slati iz Berlina poročilo, da so
Nemci v sedmih mesecih pobili
in postrelili 300.000 Jugoslova-
nov. In vendar je to število pri-
šlo iz nemških ust in zaokrože-
no na nemški način.

Da bi vplivali na prebivalstvo,
so Nemci dovolili časopisju pri-
občevati osmrtno oglašje. V neki
novejši številki belgrajskega
Novega Vremena je enajst takih
osmrtnic. Prva pravi: "Našim
najdražjim, nepozabljenim. Na-
šemu očetu, materi, naši mali
sestrici, našemu bratu, naši te-
ti — Aleksandru, Nadeždi, Lju-
bici, Vopkanu in Danici — ki
jih je zadela tragična smrt 5.
junija 1941 v Smederevu. Dne
5. junija je silna eksplozija ska-
laščica nemškega smodnika po-
gnala v zrak pol Smedereva.
Nemci so Novemu Vremenu 10.
decembra dovolili tudi priobče-
nje vesti, da je nemška kazens-
ka ekspedicija postrelila v Už-
icu 4000 ljudi.

In vendar odpor generala Dra-
že Mihajlovića raste od dne do
dne. Žilavost jugoslovanskega
oboroženega odpora bo kaj lah-
ko prekrizala nemške načrte za
prodor skozi Turčijo proti vzhodu,
kajti Mihajlovićeve čete po-
rušijo prometne zveze, kadar
se jim zljubi.

Nemci so mu že ponujali pre-
mirje. Pa ga je odbil. Poslali so
k njemu več visokih častnikov
in drugega izdajalskega genera-
la Dokića. Prišli so v njegovo
planinsko utrdbo z belo zasta-
vo. Mihajlović pa jim je odgo-

voril, da bo sklenil premirje
takrat, kadar ne bo več nobene-
ga nemškega vojaka v Jugosla-
viji.

Cetniki izdajalcem ne prizna-
ajo. Njihova vojska, ki šteje
okrog 150.000 mož, neusmiljeno
napada sovražnika. Najrajši iz-
birajo vstaje, teroristično sodr-
go, ki jo je dolga leta redil Mus-
solini, ki je odgovorna za umor
Aleksandra v Marseillesu in ki
jo sedaj gestapo uradno prizna-
va za policijsko na zasedenem ju-
goslovanskem ozemlju. Njihovi
častniki so bili ustreljeni iz za-
sebe v zagrebških ulicah tik pred
očni nemške "varovalne" zased-
ne vojske. Se drug kvizling — ni
jih mnogo — general Putniković,
ki se je prodal nacijem, je sredi
septembra izginil. Njegovo trup-
lo so našli v grmovju pri Rud-
niku. Ko so naciji požigali vasi
pri Kordunu, so četniki napadli
Karlovca, ki je komaj dobrih tri-
deset kilometrov oddaljen od Za-
greba, v pokrajini, kjer imajo
Italijani največ vojaštva.

V tej vojni ni usmiljenja. Cet-
niki vračajo najčim zob za zob.
Uradno glasilo vstajev, Hrvatski
narod, poroča kako so četniki na-
padli vstaško vojašnico, pa so bi-
li odbiti. S seboj pa so vzeli po-
veljnikovo ženo. In zagrozili so,
da jo bodo ubili, če se vojašnica
ne poda. Ko so potem prišli do
Karlovca, so porušili vse, kar jim
je bilo na potu in postrelili vse
izdajalce v okoliških vaseh.

V Karlovcu so četniki ujeli
dva vstahe in tri italijanske čas-
tnike v vojaški bolnišnici in jih
na mestu ustrelili.

Zlasti vroče so četniki zakurili
Italijanom. Nedavno so na cesti
zajeli dve četi. Prva je bila red-
na italijanska vojska. To so pu-
stili. Za njimi je prišla četa čer-
nosrajčnikov. Te so pa pobili do
zadnjega moža. Četniki nimajo
hrane za ujetnike.

Napadi na železniški progi
Belgrad-Carigrad in Belgrad-
Solun so povzročili tako škodo,
da je nemški vrhovni poveljnik
ukazal posekati vsa drevesa ob
progi sto metrov daleč od tra-
čnic. Nemci in Italijani skušajo
prikriti škodo, ki jo povzroča
Mihajlović in črte, ki jih zahtev-
a četniško bojevanje.

Uradni jugoslovanski krogi iz
Londona pravijo, da je bilo do
srede januarja v Jugoslaviji se-
den nemških divizij. Potem so
jih poslali drugam in jih zame-
njali. Berlin je to poročilo za-
nikal, pa ga je pomeje ponovil
finski tisk, ki je pod nemškim
nadzorstvom. Italijani končno
že niso več mogli skrivati iz-
gub in sredi januarja so sporo-
čili, da je bilo "388 ubitih in 407
ranjenih v zadnjih bojih na Bal-
kanu."

Naciji nočejo povedati narav-
nost, pa priznavajo po ovinkih
in pravijo, da je boj proti čet-
nikom težaven. Berlinski dopis-
nik švedskega lista "Aftonbla-
det" pripoveduje, da so četni-
kom sovražnikova premikanja
vedno dobro znana. Da napad-
ajo zlasti vlakce z orožjem in
strelivom. Da imajo v planinah
Zlobnika bivališče, kjer jim tap-
ki in letala ne morejo do žive-
ga.

Zadnja poročila iz Jugoslavije
trdijo, da je Mihajlovićeva vojs-
ka dobila tudi letala, ki se dvig-
ajo v zrak iz skrivnih letališč
in napadajo nemške čete na po-
hodu in vlake. Njihovo polize-
dovanje četniškim poveljnikom
silno mnogo koristi. Letala so
pisano prebravljena in ne nosijo
nobenih znamenj na krilih. De-
lujejo pa samo v slabem vreme-

nu, kadar so sovražnikova leta-
la na tleh.

Ozemlje, ki ga imajo četniki
v svoji oblasti, obsega skoraj
vso Srbijo, Bosno in Črno goro.
Črta teče od Cetinja pri Ska-
derskem jezeru do Podgorice,
vzdolž albanske meje do Rudni-
ka in Pristine, čez Prokuplje,
Kruševac, Čačak, Valjevo in Sa-
bac ob Savi do Jasenovca,
vzhodno do porečja Une in po-
tem vzporedno z dalmatinsko
obalo po Dinarskih planinah
proti Mostarju, Trebinju in Ce-
tinju.

Zgoraj omenjena mesta in
sploh vsa mesta v četniškem
ozemlju trdovratno držijo Nem-
ci in Italijani. Prav tako Sara-
jevo in nekatere druge kraje
znotraj te črte.

Danes je položaj generala Mi-
hajlovića zelo močan, vendar
postaja stiska za hrano in po-
trebine vedno bolj huda. Za-
vezniki so napravili vse, kar so
mogli, da mu pošljejo pomoč. Če
se jim bo posrečilo, bo imel spo-
mladi okrog 300.000 vojakov,
s katerimi bo resno ogrožal nem-
ško pomladansko ofenzivo skozi
Turčijo na Srednji vzhod.

Prvi strel prve svetovne voj-
ne so odjeknili v Jugoslaviji.
Čisto lahko je mogoče, da bodo
zadnji strel, ko bodo vezniki
zlomili osiše, padli prav tako
v Jugoslaviji. Mihajlović bo za
to poskrbel.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

pove, da se tako rado zgodi s ti-
stimi, ki napadajo sibe sosede
radi — "obrambe"... In računa-
li so slabo tudi glede pakiranja
s Hitlerjem, kar lahko vidi tudi
alepec. In vendar je mnogo lu-
di, ki tega nečijo videti, marveč
to politiko zagovarjajo, češ, da je
Stalin modro ravnal. Edina ško-
da je le v tem, ker Hitler ni Sta-
linu dal vsaj še nekaj mesecev
časa, da bi bil deželje še boljje
pripravljen za obrambo! Potem pa bi
ne mogel prekoriti njenih mej,
ker bi jih bili Rusi ustavili na
meji.

Yes, človek sliši in celo čita
nič koliko takih "modrovanj".
Napake Stalinove politike je tre-
ba na vsak način oprati, njega
pa oglašati in proglašati za naj-
večjega modrijana, človekoljuba
in državnika brez par!

Moj osebno nepoznan prijate-
lj George Gornik iz Bellingha-
ma, Wash., je še šel korak dalje
in izenakovredil Lenin-Trojkije-
vo brestlitovsko pogodbo s Sta-
lin-Hitlerjevim paktom, dasi je
med obema razlika kot noč in
dan. Obe sta bili sklenjeni v do-
cela drugačnih okoliščinah, s
popolnoma drugačnimi ozadji, s
popolnoma drugačnimi nameni
in tudi po vsebini ni med njima
nobene sorodnosti. Lenin in Tro-
cki sta bila prisiljena skleniti
vsakrno pogodbo z Nemci, ker
ruska armada je bila docela de-
moralizirana in v procesu naglega
razkrjanja; sploh takrat že ni
bilo nobene ruske armade več,
marveč milijoni dezertirjev, ki
so masno zapuščali fronto. Oba
sta pa računala, da bosta z re-
volucionarno propagando demo-
ralizirala nemško zasedno vojs-
ko. In so se je tudi zgodilo in
brestlitovska pogodba je ostala
le — krpa papirja.

Ozadje Stalin-Hitlerjevega pa-
kta, kakor tudi cilj istega, pa je
bilo drugačno, dasi je tudi ta po-
godba postala krpa papirja 22.
junija 1941, toda ne po zaslugi
Velikega Stalina, marveč po za-
slugi današnjega Gengis Kana a li
Torquemada Hitlerja. V zago-
vor Stalina je mogoče reči edino
to, da se je s to pogodbo mašče-
val nad "apčarsko" politiko an-
gelskih torijev in francoske pe-
tokolonske buržavije, ki je bila
pripravljena dati Hitlerju svo-
bodno pot proti Rusiji in v skraj-
ni sili tudi proti jugovzhodni E-
vropi, samo da ne gre proti za-
padu. Ampak Stalin tudi s to
"maščevalnostjo" (bolje: power
politics) ni ničesar dosegel, to je
na času, kar njegovi zagovorniki
toliko poudarjajo. Sploh bi bil
bil na času veliko več pridobil
brez pakta s Hitlerjem. Saj je
par dni po napadu na Rusijo ce-
lo glasilo Hitlerjeve armade od-
prto priznalo, da je bil edini na-
men te pogodbe s strani Nemčije,
da si je Hitler zavaroval hrbet.
S tem je to glasilo indirektno
priznalo, da bi se naciji brez
zavarovanja hrbe ne bili spravi-
li nad Francijo, Anglijo in
Poljsko. S "prijateljsko" pogod-

bo v žepu se jim pa s strani Ru-
sije ni bilo treba nič bati...

Taka je ta stvar, ne glede ka-
ko je kdo skuša priti. Seveda bi
bilo prej ali slej prišlo do oboro-
ženega konflikta med istimi sila-
mi v Evropi. Ampak brez "ne-
napadnega" pakta in "prijate-
ljske" pogodbe bi bil Stalin
skoraj gotovo imel več časa za
oboroževanje kot ga je imel s
sodelovanjem s Hitlerjem.

Ampak po mnenju vseh "vpli-
vnihi" in tudi nevlpihnihih krogov
mora biti vse to danes pozabljeno.
Danes je Stalin ne samo naš
zaveznik, marveč je Hitler našel
v ruski armadi tudi edino silo, ki
ga je po petih ali šestih mesecih
prodiranja v Rusijo ustavila in
tudi začela goniti nazaj. Seveda
s pomočjo ruske zime in angle-
škega ter ameriškega vojnega ma-
teriala, ki se že mesece izliva tja
v vedno večjem toku. In s pomo-
čjo tega materiala bo rdeča ar-
mada tudi zdrobila Hitlerja in
njegov gigantčni morilni stroj.
Da bi se le čim prej to zgodilo!

Kar se pisca teh vrstic tiče,
sem v mojem prvem članku v
Prosveti po nacijskem navalu na
Rusijo zapisal, da je Hitler s
tem napravil svojo usodno na-
pako in da je prvič nastala mo-
žnost za njegov poraz. Ob "nev-
tralnosti" Rusije ali celo z nje-
nim zalaganjem Nemčije, pa naj
je bilo še "prijateljsko" ali zgolj
oportunistično, je bila Hitlerje-
va morilna mašina do takrat ne-
premagljiva.

Po 22. juniju 1941 pa se je po-
ložaj temeljito izpremenil in za-
sijal je prvi žarek upanja za
končni poraz nacije Nemčije in
Hitlerjevega italijanskega
trabanta. In takrat je tudi pi-
sac teh vrstic spremenil svoje
stališče glede Rooseveltove za-
njanje politike, ki je bila po mo-
jem globokom prepričanju do
takrat s stališča te dežele brez-
upna, kot je bil do tedaj brez-
upen tudi ves položaj demokra-
tičnih sil.

Hitlerjev napad Rusije pa je
vse to spremenil. In tako bosta
za poraz nacijskih sil v obeh
zgodovinskih imela največ zaslug —
Hitler sam radi svoje kardinalne
zmote in ameriški predsednik
Roosevelt, ker ni pustil Anglije
na cedilu v njenih najtemnejših
dnevih, kakor tudi radi svoje de-
mokratične usmerjenosti in držav-
niške sposobnosti.

Naj nihče ne smatra iz teh vr-
stic, da sem sovražen Rusiji. Jaz
ne poznam sovraštva do nobene-
ga naroda, yes, niti do nemške-
ga ne, kljub vsemu nacijskemu
barbarstvu doma in v okupira-
nih deželah. Za ta barbarizem so
odgovorni le nacija. Tudi ne
mislim, da je Stalin posebej
hudobin in da njegov brutalni in
kameleonski režim ni nič dobre-
ga storil za Rusijo, marveč le
slabo.

Storil je marsikaj velikega,
predvsem v zvezi z orjaško in-
dustrializacijo dežele, v kolstvu in
na polju aplicirane vede. Sicer
je vse prirojeno totalitarskemu
načelu in tempu, kar ima dobre,
še več pa slabih strani. Dobra
stran je v tem, da tisti, ki so na
vrhu, odrede in delo mora biti
izvršeno. Slaba stran pa je v tem,
da tisti, ki so pod vrhom, v sre-
dini in na dnu, nimajo NOBENE
besede, toda morajo se ukazom
BREZPOGOJNO pokoriti, dru-
gače pa postanejo človeški izvr-
ški, se znajdejo pri kazenskem
delu ali v ječi, ali pa so celo po-
stavljeni ob zid...

Zame taka socialna družba ni,
ker ljubim svobodo in sem jo
pripravljen v enaki meri tudi z
drugimi deliti, enako tudi odgo-
vornost.

K zaključku naj rečem še to,
da bo pisec teh vrstic, če bo živ,
z drugimi podobnimi kritiki Sta-
linovega režima prisiljen brani-
ti Sovjetsko Rusijo pred napadi
po mnogih današnjih Jožetovih
"prijateljih" a la Davis in cele
armade reakcije. Boste videli,
kakšno gonjo bodo ti elementi
dvignili PO VOJNI ne samo pro-
ti Sovjetski uniji, marveč tudi
proti Jožetu Stalinu!

Anton Garden.

Tujerodno belo prebivalstvo padlo za 18%

Podatki, nedavno obelodanje-
ni po Census bureauju, pokazu-
jejo, da se je tujerodno belopol-
no prebivalstvo Združenih držav
zmanjšalo za 18,3% med l. 1930
in 1940.

Census bureau navaja dva
glavna vzroka za pojemajoče tu-
jerodno prebivalstvo v tej de-
želi. Eden je oster upad prisel-
jevanja v teku zadnjega deset-
letja valed gospodarske krize in
v prvem delu desetletja, težkoče
izseljevanja s strani raznih ev-
ropskih dežel, izbruh vojne in
splošno strogi priseljeniški zaka-
ni in kvote. Ako se primerja
skupno število tujerodcev, ki so
v teku desetletja prišli v Zdrže-
ne države, s številom tujerodcev,
ki so odšli iz Združenih držav
domov ali kam drugam, dobimo
čisti primanjkljaj 47.000 valed
izselitve iz Združenih držav.
Drugi vzrok je primeroma visok
odstotek smrti med tujerodci v
primeri s turodnim prebival-
stvom in to zaradi visokega od-
stotka starih ljudi v tujerodni
skupini.

Število tujerodcev, naštetih v
ljudskem štetju (censusu) leta
1940 je bilo 11.419.138. Leta 1930
je število tujerodcev znašalo
13.985.405.

Kar se tiče državljanstva, je
bilo 7.250.252 oziroma 63,5
odstotkov izmed tujerodcev natu-
raliziranih. Za 3.343.814 je bilo
sigurno dokazano, da so tuzemci
skupni pripadniki. V slučajju 825-
072 tujerodcev ni bilo natančnih
informacij; glede pretežne veči-
ne istih pa se domneva, da so
tuzemci, tako da bi se skupno
število tuzemcev l. 1940 moglo
oznčiti kot 4.188.888. (Dne 31.
oktobra 1941 je justični depart-
ment naznanil, da se je 4.321.339
oseb registriralo valed zakona o
registraciji tuzemcev.)

Država New York je pokazala
največje število tuzemcev: 820-
000, potem sledi Illinois s 699-
742 in potem Pennsylvania s
646.759.

Razmeroma najvišje število
naturaliziranih državljanov je
bilo v državi North Dakoti, kjer
je bilo izmed 74.272 tujerodcev
58.934 naturaliziranih državlja-
nov.

Census bureau v teh podatkih
navaja le tujerodno belopoltno
prebivalstvo in ne vključuje zu-
nanjih teritorijev ali posestev
Združenih držav.

Common Council—FLIS.

GENERALNI PRAVNIK ZA GOTAVIJA LOJALNO CASOPISJE

(Justični departament, Washing-
ton, D. C.)

Generalni pravnik Francis
Biddle je izjavil, da vsi časopisi,
ki so lojalni Združenim državam
brez ozira na jezik, v katerem so
tiskani, se nimajo bati nikakih
zaprek s strani federalne vlade.

Izjava federalnega pravdnika
je bila podana v obliki brzojav-
ke na kongresnika Samuela A.
Walasa iz Pittsburga, ki je bil
brzojavil mr. Biddleja, da "mno-
go oglašnih družb je smatralo
za umestno prenehati oglaševa-
nje" v tuzjezičnih časopisih, ker
so pomotoma domnevale, da just-
ični departament namerava
splošno ustavljene časopisov, ti-
skanih v kakem tujem jeziku.
Kongresnik Weiss je prosil, da
se zagotovi, da se ne bo nič take-
ga ukrenilo proti lojalnemu tu-
jejezičnemu časopisju.

Besedilo odgovora generalnega
pravdnika sledi: "Congressman
Samuel A. Weiss, Pittsburgh,
Pennsylvania: Justični depart-
ment nima namena zatirati tu-
jejezične časopise. Na primeren
način se bo postopalo proti upo-
nim časopisom brez ozira na je-
zik, v katerem so tiskani, ali oni,
ki so lojalni Združenim drža-
vam, se nimajo bati ničesar s
strani vlade. (Podpisan Francis
Biddle, Attorney General.)"

For VICTORY

Slika kaže avstralske voj

IZ NAŠIH KRAJEV

ZOFKA KVEDER

DOMA

(Nadaljevanje.)

Pisane rute mladih deklet se veselo blešče na poljskih stezah, gori pri fari že stoji straža fantov, ki gledajo z nasipa v dolino. Zrak drhti, poljane se zelene in nad njim plava divni, čisti glas zvonov. Okna in vrata cerkvena so po leti odprta tako, da se vidi na vse strani doli po vasi in na polje in gozde. Ptice petje prihaja rahlo od zunaj, prijeten hlad veje skozi okna, glasno pojo dekleta na koru, pred oltarjem hodijo ministranti, duhovnik se klanja, pobožno ljudstvo polglasno šepče.

Ni imel več onega priprostega, vernega srca, in ni mu bilo žal. Nikdar si ni želel nazaj onih časov ekstaze in opojnosti. Ali globoka poezija verskih obredov tu zunaj na deželi, v priprosti, ubožni, belopobeljeni vaški cerkvi, kjer se je rahli dihi prirode mešal med molitev, kjer se je ptice petje edinilo s svetimi navepi, kjer so med kadilo dehteli stoteri zeleni gozde na okrog, ta mu je sezala v dušo, prešinjala ga je, dvigala v neko slavnostno razmišljanje in poglabljanje. Bil je zbran v svojem srcu, jasno se je pred njim, videl je težko, samotno pot pred seboj, po kateri mu je bilo hoditi.

Evangelij, potem pridiga...

Neprijetno ga je dirnil ostri, hreščeči glas propovednika. Predramil se je. Poslušal je že stokrat silne nauke, povedane v isti formi, z istimi besedami, poslušal je dogodbice, znane in opetovane po vsem svetu nešteto krat. Pridiga je bila o katoliški cerkvi, edino pravi, edino zveličavni. Duhovnik je pripovedoval čudna izpreobrnjenja poganov in krivovernikov, pripovedoval je dogodbice o protestantski deklici, katero je oče peljal naprej v protestantsko cerkev, potem ji pokazal še katoliško. Pokazal je na bogato olišan oltar, kjer so gorele sveče, in ji rekel: — Glej, tukaj je Jezus! — In ko je potem odšel, je deklica vedno silila zopet v katoliško cerkev k Jezusu in cela družina se je izpreobrnila.

Jezilo ga je, ko je to poslušal. Saj to je vendar psihološki tako razumljivo! Deklici se ni dopadlo v goli protestantski cerkvi, kjer ni lišpa in luči, vlekle jo je tja, kjer so podobe in bogato okrasje mamilo njene mlade oči. Jezilo ga je to čudno, nestrpljivo slikanje tujevercev. Spominjal se je, kako je nekaj mislil o njih, z nekakim čudnim strahom, kakor da so to nevarni in kdo ve kako hudobni in pokvarjeni ljudje. Vedel je, da si to priprosto, navčno ljudstvo enako slika te ljudi, da jim je drugoverec človek, sposoben vsake hudobije, da jim je tudi najpoštenjši brezverec bolj strašen, večjega zgražanja in zaničevanja vreden kakor vsak katoliški ubijalec in bandit.

Zadonele so ogle, ljudstvo je pokleknilo, ali njemu se ni hotela vrniti prejšnja zbranost. Ogledoval je ljudi in na vsakemu obrazu je videl ono naučeno, mehnično pobožnost brez misli. Nekateri so dremali, drugi so nekako topo gledali predse in neki mož v kotu je žvečil tobak.

Opravilo je minulo in ljudje so se usuli na plan. Sramežljivo je stopala sestra poleg Toneta, znanci so ga obsuli in moral jim je odgovorjati. Veselil se je že, da pojde sam s sestro po polju domov, toda pridružili so se jima sosede in začelo se je modrovanje o vremenu in letini, o davkih in kupčiji, pa tja do politike. Zopet je enkrat videl, kako materialistično je pravzaprav priprosto ljudstvo, denar in imetek mu je vse in da ima bore malo zmisla za kake idealnejše potrebe. Če se godi njemu samemu dobro, pa so mu drugi deveta briga. Kako so

se jezili ti moške na nekatere stare, onemogle starce, "ki so ožirali občino", kako so se smukali okrog "Brinjevega očeta", o katerem je vsak vedel, da je največji oderuh daleč na okrog, človek brez duše in vesti. Čutil je, da mislijo prezirljivo o njem, čisto jih je slišal: — Eh, kaj bo tak izprijen študent! — Moral se je bridko nasmešiti, ko se je spomnil, kako pohlevno in spoštljivo hodijo okrog sodnih slug, kadar imajo kaj opraviti v trgu. Nekateri so psovali novega učitelja. Preošaben jim je bil in prestrog z otroki. — Saj so že župnik dejali, da previsoko nosi glavo. Kaj pa je? Mi ga plačamo. Naš hlapec je, če se prav vzame. — Toneta je to jezilo in povedal jim je par odkritih. Spogledali so se in skomizgnili z ramami. Vedel je, da jih ni prepiral. Težko je pripeljati našega trmatega kmeta do drugih misli. Bahač je in ošaben. In vendar je imel rad to ljudstvo. Poleg vseh hib je bilo dobro in nepokvarjeno. Zdravo jedro je tičalo v njem in trebalo bi samo nekaj omike in prosvete, da se privede k pametnemu razmišljanju in razsojevanju. Naš kmet je nadarjen, četudi je konservativen. Tudi poučiti se da, toda treba je, da ima tisti, ki ga poučuje, avtoriteto. Da, avtoriteto! Brez nje najdejo najlepše besede gluha ušesa. Samo duhovščina ima to moč v rokah. To dobro ve, zato jo tudi čuva in še bolj podpihuje prirojeno nezaupnost ljudstva do vsega novega, do vsakega napredka.

Ko so prišli domov, se mu je zdelo, da ga mati nekako prijazneje gleda kakor po navadi. Kosiilo je bilo boljše kakor sicer in po obedu je postavila mati liter vina na mizo. Tiho so sedeli naokrog. Oče je odprl parkrat usta, kakor da hoče nekaj reči, a potem je vendarle molčal. Kmalu so se razšli, Tone je šel gori v izbo in legel na postelj. Rdeče zagrinjalo je viselo na oknu, da sonce ne sije noter, rdeči sestrini nageljni na polici so razširjali močan, omamljan vonj. Zažgal si je cigareto in brez misli gledal v modrikaste kolobarčke. Ni slišal, da so se vrata odprla. Neka roka se je dotaknila njegovih las. Bila je mati.

— Ti si vseeno dober, — je dejala in zardela od zadrege. Stopila je k oknu in brisala s predpasnikom čisto, blesteče steklo.

— Vidiš, samo da si bil pri maši, — je nadaljevala.

Moral se je nasmešiti in nekaj mehkega se mu je zgenilo v prsih. Kako preproste so te duše! Glej, njegova mati je srečna in zadovoljna, da je bil v cerkvi, da je bil pri maši. Ne vpraša, kako misli, ne vpraša, kaj je čutil, ne ve nič o težkih duševnih bojih, ki se bojujejo leta. Ona misli, da je tako lahkomišno odločil vero, tako zlahka, ker mu je bilo morda nerodno hoditi v cerkev, ker je bil prelen da bi molil. In zdaj je bil spet pri maši, in vse je dobro!

Pristopila je k njemu. Nekaj svetlega se je zableščalo v njeni roki.

— To je blagoslovljena svetinja, — je rekla. Sama sem jo prinesla s Svetih Višarjev. Na, vzemi jo!

Ni imel srca, da bi ne vzel svetinje.

— In obljudi mi, da je ne vržeš proč! —

— Ne bom, mati, — je zatrdil resno. — Hranil jo bom kakor spomin na vas, ker ste mi jo vi dali.

Solza se ji je ulila od veselja. Saj so rekli gospod, da tistega Marija ne zapusti, ki nosi njeno svetinjo, pa naj je tudi brez vere in velik grešnik.

(Dalje prihodnjic.)

Held After F.B.I. Raids

Leaving Union City, N. J., police headquarters are three of the five men and women taken into custody after the F.B.I. raids on several New Jersey parties purported to have been held in honor of Hitler's birthday. Authorities said the 1,500 persons attending the affairs may lose their citizenship. Shown, left to right, are Norman Cordes, Hans Geisinghaus and Mrs. Mathilda Ehret. (Central Press)

di, gospoda moja, in poznate tako malo življenja."

Ali mladi možje se niso hoteli navzeti pameti.

"Mi hočemo ven, mi hočemo gori... pripravite nam solnce!" so vpili.

Najporednejša je bila princezinja, ki se je že v bubi obnašala objestno.

"Ali sem princezinja, ali nisem?" je vpila. "Glej, da nabašiš takoj solnce, sicer te dam obesiti."

"Vaša milost zahteva nekaj nemogočega," je dejala stara. "Tudi moč kraljice ima svoje meje in solnce ne more zapovedovati."

"Potem nočem biti kraljica," je tulila princezinja. "Potem hočem biti solnce."

"Na to pazite posebno dobro!" je pošepetala stara več mladim mravljam. "Te ne smete pustiti odleteti. V nji tiči prava kraljevska kri... Njo obdržimo."

Trideset mravelj je sklenilo takoj krog okoli princezinje in je niso več spustile izpred oči. Ona pa je begala po hodnikih, zmerjala in vpila, tako da je bilo mogoče slišati, da je uglednejša osebnost.

"Najboljše je, da zapremo vrata," je rekla stara. "Sicer je nevarnost, da mladi divjaki pobegnejo ven in poginejo ponoči."

Končno je napačilo jutro. Stara je šla pogledat, kakšno je vreme zunaj. Nebo je bilo modro in sonce se je smejalo.

"Boljšega vremena za svatbo si nismo mogle želeti," je rekla. "Odprite!"

Tedaj so se odprla vrata in na tisoče krilatih mravelj je vrelo na prosto. Bilo jih je toliko, da je bila vsa zemlja okoli brežuljka v trenutku pokrita z njimi. Tekale in letale in skakale so, solnce pa je sijalo na njihova nežna, prozorna krila.

"Življenje je krasno!" je vpila objestna princezinja. "Nikoli več ne grem v temni brežuljek." "Pazite nanjo!" je opominjala stara mravlja.

Kmalu so bila tla okoli brežuljka tako polna krilatih mravelj, da so hodile druga po drugi. Tedaj je zaklicala ena izmed njih:

"Poletimo v zelenje dreyes in praznujmo svatbo. Zakaj pa imamo krila?"

Takoj je odletela večja četa navzgor. Izgledalo je, kot da visi oblček nad gozdom. Ostale pa so strmele za njimi.

"Le pustite jih odleteti!" je rekla stara. "Tu jih je še dovolj. Pazite samo na tridesetorico, saj veste!"

"Zdaj poletim jaz," je rekla nepočakana princezinja. "Izbrala sem si moža in hočem na svatbeno potovanje. Pozdravljen, stari brežuljek!"

Pri teh besedah je razpela krila, ali v istem trenutku jo je zagrabila za vsako zadnjo nogo mravlja, in šest mravelj se je poklonilo do zemlje in klicalo:

"Vaša milost nas ne sme zapustiti pod nobenim pogojem. Sklenile smo, da postanete vi naša prva izmed tridesetih novih kraljic in bile bi neutolajljive, če bi odleteli."

"Izpustite me!" je klicala princezinja. "Svatovati hočem gori v zelenju dreyes."

Tedaj je pritekla stara mravlja razburjeno in klicala:

"Niti misliti na to... Takoj se bo obhajala svatba, ljuba moja!"

Vendar pa se je prestrašila svojih nespoštljivih besed in dodala ponižno:

"Pomirite se, vaša milost! Samo še trenutek in natočena vam bo najimenitnejša limonada listnih uši. Če izvolite praznovati svojo poroko tukaj pri brežuljku, vam bodo vaše podanice takoj kot prvi kraljici prisegle zvestobo."

Ali princezinja je kričala: "Izpustite me! Izpustite me!"

Ali mravlje je niso izpustile. V okolici se je odigrala natanko ista igra z devetindvajsetimi drugimi mravljami, katere je odločila stara za kraljice

brežuljka. Hotele so odleteti, ali straže so jih zadržale.

Ko so besnele nekaj časa, so se podale, in poroke so se praznovala z veliko slovesnostjo. Limonada drevesnih uši je tekla v potokih, stara mravlja je govorila govor za govorom in predstavljala mladim kraljicam različne kompanije.

Proti večeru so bili njihovi možje čisto pijani in so pobešali perutnice.

"Spremite kraljice k počitku!" je zapovedala stara. "Vedite jih v prostore, ki so pripravljeni zanje. Potem pokorno počakamo trenutka, ko prično z lego jajec."

"Kaj naj začnemo z možmi?" je vprašala neka mravlja. (Dalje prihodnjic.)

AGITIRAJTE ZA PROSVETO!

NOTE!

Save this copy of PROSVETA. It is needed for VICTOR

SAVE

★ All Wastepaper

★ Old Rags

★ Old Rubber

★ Scrap Metal

Turn it over to some local salvage agency

Najzanesljivejše dnevne lavske vesti so v dnevniku "svetli." Ali jih čitate vsak

MAJSKI GLAS IMA PESTRO VSEBINO

Letošnji Majski Glas je posvečen našemu delovnemu narodu, ki je v starem kraju doživel najhujšo tragedijo, kar jih je še padlo nanj v njegovi dolgi zgodovini. Dalje je ta Majski Glas posvečen prazniku mednarodne solidarnosti in sodelovanja, ki je v sedanjem ogromnem pokolju enako pogažen, a vstane znova, kakor bo vstal naš narod.

Majski Glas se naroča pri

PROLETARCU

2301 S. Lawndale Ave.
CHICAGO, ILL.

Posamezen izvod stane 25c. Vsoto lahko pošljete v znamkah.

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, častnice, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih.

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. — Come smerni, unijsko delo prvo

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-58 S. LAWDALE AVENUE CHICAGO, ILL. TEL. ROCKWELL 4804

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in prijete eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine in eni naročniki. List Prosveta stane za vse enako, na člane ali nečlane \$6.00 na eno leto naročnine. Kar pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.20 na tednik, se jim to prijete k naročnini. Torej sedaj ni varoka, reči, da je list predrag za člane SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo: — Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list, tednik, ali bodo moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravitelju lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravitelju znati datum za to vsoto naročnika. Cena listu Prosveta je:

Za Zdruf. drlake in Kanada \$6.00	Za Cloro in Chicago je \$7.50
1 tednik in 4.00	1 tednik in 6.00
2 tednika in 3.00	2 tednika in 5.10
3 tednike in 2.00	3 tednike in 3.90
4 tednike in 1.20	4 tednike in 2.70
5 tednikov in 0.00	5 tednikov in 1.50

Za Evropo je \$8.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v plam in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ.
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago, Ill.

Priloženo pošljim naročnino za list Prosveto vsoto \$

1) Ime _____ Čl. družina št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od slednjih članov moje družine:

2) _____ Čl. družina št. _____

3) _____ Čl. družina št. _____

4) _____ Čl. družina št. _____

5) _____ Čl. družina št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik _____ Star naročnik _____

Dvonožec

Naravoslovne pravilice

Spisal KARL EWALD
Prevedel FRANC BOLKA

(Nadaljevanje)

Zvečer je sedela stara na svojem navadnem prostoru pred vrati. Bila je tako trudna, da ni mogla ganiti uda.

Naenkrat se je zablistelo in zasvetilo pred njenimi očmi.

"Kaj zdaj?" je zaklicala.

"Me smo!" je reklo trinajst tenkih glasov. "Prihajamo se zahvaljevati in jemati slovo."

In brežuljek je zapustil v dolgi vrsti trinajst božjih kravic, ki so se prinklanjale pred staro mravljo in križale v znamenju prijateljstva tipalke z njo.

"Moj bog, ve ste!" je rekla mravlja. "Kako čedne ste! V zmešnjavi sem vas popolnoma pozabila. No, zdaj ste tako daleč! Da, pametno ravnete, da odhajate danes. Jutri ne bo možno izhajati tu v brežuljku. Srečno pot!"

"Hvala lepa!" so rekle božje kravice. "Srčna hvala za stan in hrano! Ali smemo priti in zleči naša jajca v vaš brežuljek?"

"Seveda smete," je rekla mravlja. "Slišala sem pripovedovati,

da se ljudje veselo, če čaplja gradi svoje gnezdo na njihovih strehah. Mislijo, da jim to donesla srečo. Isto mislimo mi o božjih kravicah... Ampak, ali vidijo moje stare oči prav? ... Mislija sem, da vas je bilo sedemnajst?"

"Zadnjič, ko smo bile tako lačne, smo ostale štiri požrle," so pripovedovale božje kravice.

"No da, to je potek sveta," je menila mravlja vzdihovaje. "Pozdravljeni! Bog z vami!"

"O ti nametniki," je zaklicala škinkovec.

"To so naši gostje," je odvrnila stara mravlja.

"Ti pravzaprav čudno živiš," je rekel škinkovec. "Od jutra do večera moraš garati zase in za tvojih mnogo tisoč sestra. Ali ne bi rajše živela, kakor jaz: z ljubo majhno ženico in šestimi otroci? In ne bi hotela imeti par perutnic, ki bi te ponesle preko celega gozda?"

"Šestimi otroci?" je ponovila mravlja. "Kaj naj bi bilo s temi? Jaz sem navajena računati z vse drugimi številkami. In če bi želela koga imeti, bi bil pač to mož, ker se me vendar mora smatrati za žensko, čeravno sem samo doslužena dekla. Ampak jaz poznam moške. Z njimi ni začeti mnogo. Čakaj

samo do jutri: potem boš videl, kako malo spoštovanja imamo do njih tu v brežuljku. In tudi perutnice boš videl, to mi smeš verjeti. Ampak perutnice in zaljubljenosti zgodbe so le kratka, borna zabava. In jaz sem prav zadovoljna z mojim deviatvom in mojim delom... Lahko noč!"

Noč, ki je sledila, je bila najstrašnejša v zgodovini brežuljka. Nastala je zmeda in ropot brez primere. Nobena mravlja ni zatislila očesa. Prerezovale so svoje bube, pomagale mravljam zlezi ven, vlačile ovojce na stran. Ker za veliko svatbo je moralo biti v vseh kotih lepo snažno.

Mladi delavci so smeli sedeti v svojih čumnatah in si privoščiti kaj, predno so šli na delo. Ampak princezinje in mladih gospodov ni bilo mogoče krotiti. Begali so po hodnikih, otresali s svojimi nežnimi krili in zahtevali, da jih povedo takoj na solnce.

"Solnce niti ne sije še, gospoda moja," je rekla stara mravlja. "Temna noč je in solnce vidiš v dveh urah. Če hočete poslušati staro, izkušeno mravljo, storite najboljše, da ostanete lepo mirni in se milostno nekoliko vadite pahljati s perutnicami. Vi ste še tako mila-

